

27 Mayıs darbesinin 50 yıllık sırları bu valizin içinde

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Salı, 09 Ağustos 2022 22:36 - Son Güncelleme Salı, 09 Ağustos 2022 22:36

MUSTAFA GÜRLEK, FATİH UĞUR -ZAMAN

Tarihler 27 Mayıs 1960'ı gösterdiğinde Demokrat Parti (DP) hükümeti tarafından yönetilen Türkiye Cumhuriyeti 37 kişilik Milli Birlik cuntasının darbesiyle sarsılır. Başbakan Adnan Menderes ile 2 bakanın idamıyla sonuçlanan 27 Mayıs darbesinin faturası sadece siviller ve DP hükümeti için değil, Türk Silahlı Kuvvetleri için de oldukça ağır olur. 235 generalin emekli edildiği yaklaşık 5 bin subayın askerlikten atıldığı 27 Mayıs'ın en simgesel ismi ve ilk mağduru ise hiç kuşkusuz dönemin Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun'dur.

Evi tanklarla kuşatılıp, kapısı dipçikle kırılarak gözaltına alınan Erdelhun Paşa, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes gibi Milli Birlik cuntası tarafından tutuklanarak Yassıada'da idamla yargılanır. Dört yıldan fazla hapis yatan, rütbeleri sökülen, bir er gibi yargılanan ve darbeciler tarafından tehdit edilen Erdelhun Paşa ile ailesinin yaşadıkları o günden bu yana saklı kalır. Ta ki 52 yıl sonra Zaman'ın ulaştığı ve içinde Rüştü Erdelhun'un saman kağıtlara kendi el yazısıyla not ettiği darbe günlükleri, hiç yayımlanmamış fotoğrafları, Yassıada savunmaları, albümleri ile onlarca evrakın yer aldığı kırmızı valiz açılana kadar.

27 Mayıs'ın konuşulmamış acıları, anıları bu küçük bavula sığmayacak büyüklükte elbette. Ancak Erdelhun Paşa'nın bir kitaba dönüşebilecek kadar titiz kaleme aldığı Türkçe ve Osmanlıca el yazısı notlar ve akrabalarının yıllardır bir bavulun içinde sakladıkları belgeler kuşkusuz darbeler tarihini ayrıntılarıyla yeniden yazacak.

Zaman'ın ilk kez kamuoyuna açıkladığı notlar darbenin acı gerçeğini, perde arkasında yaşanan mücadeleleri bir Genelkurmay başkanının kaleminden gözler önüne serecek. İşte darbenin nedenlerinin anlatıldığı 43 sayfalık notlarda cevap bulacak sorulardan birkaçı. Erdelhun darbe gecesi neler yaşadı, cuntacılar ona ne teklif etti? Sekiz gün elleri kelepçeli 4 kişiyle aynı koşu tutulan Erdelhun Paşa, Menderes idam edilirken neler hissetti? İdam gününün gecesinde neler yaşandı? Ankara ve İstanbul olaylarında provokasyonlar nasıl gerçekleşti? Erdelhun, darbeden bir gün önce kuvvet komutanları ve üst düzey askerleri toplayarak hangi konuşmayı yaptı?

İşte o kırmızı valiz:

Rüştü Erdelhun, el notlarını, ifade tutanaklarını, fotoğraflarını; Yassıada'ya giderken bile yanından ayırmadığı bu valizde saklamış.

Kore Savaşı Albümü:

Güney Kore Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanı Shin Tae Yong tarafından hediye edilen Kore Savaşı fotoğraf albümü. Albümde ülkenin o dönemki Cumhurbaşkanı Synman Rhee, Milli

27 Mayıs darbesinin 50 yıllık sırları bu valizin içinde

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Salı, 09 Ağustos 2022 22:36 - Son Güncelleme Salı, 09 Ağustos 2022 22:36

Savunma Bakanı Yong'un ve savaş sonrası düşman mevzileri ile savaşın sıcak çatışma fotoğrafları bulunuyor. Albümde ayrıca II. Dünya Savaşı'nda Pasifik Cephesi Komutanlığı, Japonya'daki müttefik işgal kuvvetlerinin komutanı olarak ülkeyi yöneten; Kore Savaşı'nın ilk 9 ayında ise Birleşmiş Milletler komutanlığı yapan ABD'li General Douglas MacArthur'a ait ziyaret, denetleme fotoğrafları, ülkenin kuzeyinden güneyine göçün fotoğrafları yer alıyor.

Pasaportlar:

Biri 2. Ordu Komutanı iken diğeri Genelkurmay başkanlığı döneminde çıkarılmış Erdelhun'a ait iki adet diplomatik pasaport.

Genelkurmay başkanı iken fotoğrafları:

Genelkurmay Karargâhındaki makamında, uçakta ve denetlemede çekilmiş fotoğrafları, NATO komutanları, eşi Vasfiye Hanım'ın fotoğraflarından oluşan küçük bir fotoğraf albümü.

Yüksek Adalet Divanı Kararları:

Yassıada darbecilerin kurduğu mahkemenin duruşma ve karar metinlerinin yer aldığı Yüksek Adalet Divanı Kararlarının (1960-1961) daktilo edilmiş ve çoğaltılmış metinleri.

Osmanlıca ve Türkçe savunmalarını kaleme aldığı defterler:

Erdelhun'un Yassıada yargılamaları sırasında Osmanlıca steno ettiği duruşma notlarının bulunduğu 90 sayfalık defteri, İstanbul ve Ankara olayları başlığıyla sadeleştirdiği metinlerin yer aldığı 78 sayfalık defter.

Celal Bayar'ın mektubu

İstanbul, 28 Mart 1967

Muhterem Efendim,

27 Mayıs 1960 hükümet darbesiyle ilgili bilgi ve mütalaanızla ve onu takip eden günlerde, Yassıada'da ve Adalet Divanı'nda tutuklu olarak kalınan cezaevlerinde gördüğümüz, işittiğimiz ve fakat doğruluğuna inandığımız ve bizzat başımızdan geçmiş hadiselerle sorgu ve duruşma safhaları hakkında hukuki mütalaanızla beraber bilgi lütfetmenizi bunlara "Gayri meşru iktisaplar" namı altında yapılan muameleden size enteresan olan kısımların da eklenmesini mümkün olduğu takdirde bunlara ait vesikaların suret veya fotokopilerinin gönderilmesi gibi çok değerli yardımlarınızı rica ediyorum. Bu ricada bulunmamın sebebi müşterek dava namına gerçeği tarihe mal etmek, vatandaşlarımızı aydınlatmaktır. Bu maksatla yazmak istediğim kitapta bütün bunlara yer vermeyi düşünmekteyim. Gösterileceğinden emin olduğum alakanıza şimdiden teşekkür eder saygılarımı sunarım efendim.

Celal BAYAR

Saman kâğıda yazılı el notları:

Rüştü Erdelhun'un saman kâğıda kurşun kalemle yazdığı, 27 Mayıs darbesinin nedenleri,

27 Mayıs darbesinin 50 yıllık sırları bu valizin içinde

Ahmet TÜRKAN tarafından yazıldı.

Salı, 09 Ağustos 2022 22:36 - Son Güncelleme Salı, 09 Ağustos 2022 22:36

Ankara ve İstanbul olayları, 21 Mayıs Harbiyeli yürüyüşü, darbe gecesi, Yassıada yargılamaları ve cezaevi, duruşmalar, İmrali Cezaevi'ne ilişkin kanaatlerinin, tanıklık ve tespitlerinin bulunduğu 43 sayfalık notları.

Müdafaa dosyası:

İstanbul ve Ankara olaylarıyla ilgili davanın yargılamasında kullandığı mahkeme kayıtlarına giren daktilo edilmiş resmi yazışma ve savunmaları, el yazması şahsi müdafaa notları. Yüksek Adalet Divanı'na yaptığı savunmasının metni ve kopyaları.

Gazete kupürleri:

Erdelhun'un yargılandığı dava günlerine ait dönemin gazetelerinde yayımlanmış 50'den fazla gazetenin kupür arşivi.

Diplomatik mektuplar:

Erdelhun Paşa'ya 1957-58 ve 1960 yılında ABD, Avrupa ülkeleri ve Uzakdoğu ülkelerinden gelen diplomatik mektuplardan oluşan iki klasör.
